

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти

Затверджено
на засіданні кафедри спеціальної освіти
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол №_1_ від_28.08.2023 р.)

Завідувач кафедри _____ проф. Островська К.О.

Силабус з нормативної дисципліни «Афазіологія»,
що викладається в межах ОПП «Логопедія» для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти

Львів 2023 р.

Назва дисципліни	Афазіологія
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціальної освіти
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта / Педагогіка 016 Спеціальна освіта
Викладач (-і)	Островська Катерина Олексіївна, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної освіти
Контактна інформація викладача	ел. пошта: katerynaostrova@gmail.com
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Вівторок 11.30-13.00 (кафедра спеціальної освіти, вул. Туган-Барановського, 7)
Сторінка курсу	
Інформація про дисципліну	Курс «Афазіологія» спрямований на науково-методичні засади організації, проведення нейропсихологічного обстеження осіб з мовленнєвими порушеннями, використання результатів указанного обстеження задля забезпечення ефективного корекційно-розвивального або корекційно-

	відновлювального впливу, зокрема при афазії.
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна «Афазіологія» є нормативною дисципліною зі спеціальності <u>016 Спеціальна освіта</u> для освітньої програми яка викладається в <u>1</u> семестрі в обсязі <u>4</u> кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та завдання дисципліни	<p>Метою нормативної дисципліни «Афазіологія» є формування у студентів рівня знань та уявлень щодо основних положень нейропсихології, які є необхідними для діагностики мовленнєвих порушень, розуміння їх патогенезу, напрямів корекції, а також профілактики вторинних порушень; систематизація знань та уявлень щодо діагностики порушень та відновлення мовлення у хворих на афазію.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - закріпити знання про системну організацію мозкової діяльності при забезпеченні вищих психічних функцій; поглибити знання про механізми та характер порушень мовлення, а також гнозису, праксису, мисленнєвих і мнестичних функцій, емоційної сфери в залежності від локалізації у хворого органічного ушкодження мозку; - ознайомити з принципами, методикою нейропсихологічного обстеження осіб з порушеннями мовлення церебральноорганічного генезу; - забезпечити теоретичну і практичну готовність майбутніх фахівців до організації корекційної роботи з урахуванням результатів нейропсихологічного обстеження; - поглибити знання щодо організації діагностичної та відновлювальної роботи з хворими на афазію; - сформуванати знання, уявлення щодо обґрунтованого вибору найбільш ефективних методичних підходів до процесу відновлення мовленнєвих та інших психічних функцій хворого з урахуванням його віку та форми афазії.
Література для вивчення дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Голуб Н.М. Диференційна діагностика мовленнєвих порушень: Методичні рекомендації з курсу "Логопедія" / Н.М. Голуб, О.М. Потамошніва, Н.П. Хребтова. – Х.: ХНУ імені Г.С. Сковороди, 2007. 2. Голуб Н.М. До проблеми ранньої діагностики та профілактики порушень в розвитку мовлення у дітей з органічною патологією ЦНС /Зб. наук. пр. "Медико-психологічні проблеми дефектології" – Херсон, 2001. 3. Логопедія : підручник. За ред. М. К. Шеремет. [вид. 3-тє, перер. та доповн.]. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2017.

	<p>4. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с.</p> <p>5. Островська К.О. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом : Монографія / Островська К.О. — Львів: Тріада плюс, 2012. — 520 с. 74. Островська К.О. Терапія і навчання аутичних дітей// Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. Збірник наукових праць. – №1 (3). – К.: Університет «Україна», 2004. – С.528–534. 75.</p> <p>6. Островська К.О. Методи діагностично-корекційної роботи з дітьми з аутизмом / К.О. Островська // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць. – 2017. – Вип. 9,Т. 1. – Кам’янець-Подільський, «Медобори-2006», 2017. – с.156-167.</p> <p>7. Плещук С.В. Скринінгове нейропсихологічне дослідження дітей дошкільного віку / С.В. Плещук. – Кам’янець-Подільський, 2013.</p> <p>8.Fridriksson J, Elm J, Stark BC, Basilakos A, Rorden C, Sen S, et al. BDNF genotype and tDCS interaction in aphasia treatment. <i>Brain Stimul.</i> 2018;11:1276–1281. DOI: 10.1016/j.brs.2018.08.009</p> <p>9.Norman, R. S., Jaramillo, C. A., Eapen, B. C., Amuan, M. E., & Pugh, M. J. (2018). Acquired stuttering in veterans of the wars in Iraq and Afghanistan: the role of traumatic brain injury, post-traumatic stress disorder, and medications. <i>Military medicine</i>, 183(11-12), e526-e534. DOI: 10.1093/milmed/usy067</p> <p>10.Zhang J, Yu J, Bao Y, Xie Q, Xu Y, Zhang J, et al. Constraint-induced aphasia therapy in post-stroke aphasia rehabilitation: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. <i>PLoS One.</i> 2017.-12, e0183349. DOI: 10.1371/journal.pone.0183349</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>48 годин аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 32 годин практичних занять (для студентів денної форми навчання)</p> <p>14 годин аудиторних занять. З них 6 години лекцій, 8 годин практичних занять (для студентів заочної форми навчання)</p>
<p>Компетентності та програмні результати навчання (за освітньою програмою)</p>	<p><i>Загальні компетентності</i></p> <p>ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово</p> <p>ЗК-5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК-6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p>

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК-3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.

СК-4. Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психологопедагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.

СК-7. Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

СК-8. Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

СК-9. Здатність до організації безпечного і здоров'язберезувального освітнього середовища, у тому числі інклюзивного освітнього середовища.

СКС-1 Здатність використовувати професійно-профільовані знання у визначенні етіології, симптоматики, патогенезу, психофізіологічних механізмів порушень мовлення;

СКС-2 Володіння сучасними уявленнями про зміст корекційної роботи з різними групами осіб з порушеннями мовлення та диференційованими методами корекційно-компенсаторної, реабілітаційної, розвивальної, попереджувальної роботи з ними.

Програмні результати навчання (за освітньою програмою)

РН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

РН 8. Приймати ефективні рішення з питань спеціальної та інклюзивної освіти, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати їх розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей, зокрема, вимоги споживачів; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

РН 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

Ключові слова	Мовлення, технічні засоби навчання, дрібна моторика, культура мовлення, інтонація, артикуляція, діагностика, вищі пізнавальні функція, еферентна моторна афазія, аферентна моторна афазія, сенсорна (акустико -гностична) афазія, акустико - мнестична афазія, семантична афазія, динамічна афазія, фонематичний слух, центральні органічні форми мовленнєвих порушень, дизартрія, афазія, алалія, аграфія, дисграфія, логоневроз, корекція, соціальна адаптація.
Формат курсу	Очний, заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)
Підсумковий контроль, форма	іспит
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Педагогіка та спецпедагогіка», «Неврологія»; «Нейропсихологія», «Логопедія», «Спеціальна психологія», «Патопсихологія», «Інклюзивна освіта», «Вікова психологія»
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>При викладанні навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи та техніки – як традиційні, так і сучасні (особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні тощо). При цьому навчання є студентоцентричним та здійснюється через залучення до активної практичної діяльності. Зокрема, для активізації навчального процесу передбачено застосування інтерактивних методів навчання з використанням новітніх мультимедійних технологій (робота при логопедичних обстеженнях, командна робота).</p> <p>Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різноманітних методів та технік викладання і навчання:</p> <p><i>Пояснювально-ілюстративний метод:</i> лекція у формі розповіді – для пояснення складного теоретичного та (або) великого за обсягом навчального матеріалу.</p> <p><i>Репродуктивний метод:</i> відтворення і повторення способу діяльності за сформованим динамічним стереотипом дій – для засвоєння основних понять.</p> <p><i>Активні методи навчання:</i> послідовна й цілеспрямована постановка перед студентами завдань, розв'язуючи які вони активно засвоюють нові знання.</p>

	<p><i>Метод проблемного викладу навчального матеріалу:</i> створення проблемних ситуацій, надання допомоги студентам під час аналізу та подальшого спільного розв'язання поставлених завдань.</p> <p><i>Частково-пошуковий (евристичний) метод:</i> залучення студентів до самостійного розв'язання пізнавального завдання. При цьому студенти опановують різні способи пошуку інформації, формують переконаність в істинності нових знань, аналізують достовірність отриманих результатів та можливі помилки та труднощі.</p> <p><i>Дослідницький метод:</i> залучення студентів до самостійного розв'язання завдання наукового характеру з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p><i>Наочні методи:</i> ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація тощо.</p> <p><i>Робота з навчально-методичною літературою,</i> науковими джерелами і електронними ресурсами (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату).</p> <p><i>Методи організації самостійної роботи:</i> розв'язання завдань, виконання проєктів, індивідуальних і командних творчих завдань.</p> <p>Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо. При цьому в освітньому процесі передбачено використання спеціальних методів, більш характерних для науково-дослідної роботи – експертного оцінювання, систематизації, екстраполяції, «мозкового штурму» тощо. В багатьох випадках такі методи є найбільш оптимальними для розв'язання конкретних навчальних завдань.</p>
Необхідні обладнання	Мультимедійний проєктор, ПК з доступом до мережі Інтернет, маркери.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Робота на 8 практичних заняттях: 40 балів</p> <p>Підготовка 1 індивідуального проєкту – 20 балів</p> <p>Підготовка 1 групового проєкту – 20 балів</p> <p>МКР – 20 балів</p>
Питання до заліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Афазіологія як наука, її взаємозв'язки з іншими науками. 2. Теорія системної динамічної локалізації ВПФ. 3. Функціональна система. Три функціональних блоки мозку (за О. Лурією). 4. Системна будова ВПФ, їх мозкова організація і соціальна детермінованість. 5. Основні якості ВПФ. Міжпівкулева асиметрія в діяльності мозку.

6. Закономірності та особливості розвитку мовлення як вищої психічної функції.
7. Клінічний, експериментальний, реабілітаційний, психофізіологічний, психодіагностичний, онтогенетичний напрямки у афазіології, їхні сутнісні характеристики і завдання.
8. Методи афазіології, напрями її розвитку, роль у міждисциплінарних дослідженнях проблем порушень розвитку мовлення церебральноорганічного генезу та їх корекції у дітей та дорослих.
9. Формування ВПФ в онтогенезі. Види порушень психічного розвитку (за В. Лебединським).
10. Методика нейропсихологічного обстеження. Загальна схема нейропсихологічного обстеження.
11. Методи дослідження зоровопросторових функцій.
12. Методи дослідження слухової уваги, гнозису, пам'яті.
13. Методи дослідження праксису.
14. Методи дослідження мисленневих функцій.
15. Методи дослідження симультанних та сукцесивних процесів, імпресивного, експресивного мовлення.
16. Особливості дослідження немовленневих та мовленневих функцій.
17. Характеристика порушень мовлення церебральноорганічного генезу.
18. Зорові, тактильні агнозії та їх локалізація.
19. Сенсорні і гностичні слухові розлади при ураженні різних рівнів слухової системи.
20. Особливості порушення слухового гнозису при ураженні скроневих відділів правої та лівої півкуль мозку.
21. Порушення довільних рухів і дій. Апраксії та диспраксії.
22. Синдромна класифікація афазій за О. Лурією.
23. Визначення афазії. Механізми та прояви порушень мовленневих та інших вищих психічних функцій при афазії.
24. Характеристика синдромів: еферентної моторної афазії, аферентної моторної афазії, сенсорної (акустико-гностичної) афазії, акустико-мнестичної афазії, семантичної афазії, динамічної афазії.
25. Методика нейропсихологічного та логопедичного обстеження хворих на афазію.
26. Завдання, принципи, умови, технологія логопедичного обстеження хворих на афазію.
27. Системний характер мовленневих порушень при афазії.
28. Порушення усного та писемного мовлення.

	<p>29. Порушення імпресивної та експресивної сторін мовленнєвої системи.</p> <p>30. Порушення лічби.</p> <p>31. Синдромний аналіз порушень мовлення при різних формах афазії.</p> <p>32. Аналіз порушень гнозису, праксису. пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери хворих на афазію.</p> <p>33. Принципи і методичні підходи щодо організації й проведення корекційно-відновлювальної роботи з хворими на афазію.</p> <p>34. Нейрофізіологічні, нейропсихологічні, психолінгвістичні засади організації допомоги хворим на афазію.</p> <p>35. Принципи відновлювальної роботи. Зміст роботи з реабілітації та соціальної адаптації хворих з органічними ушкодженнями мозку.</p> <p>36. Особливості порушення пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери хворих на афазію.</p> <p>37. Особливості порушень мовлення та інших психічних функцій при ураженнях мозку в дітей.</p> <p>38. Особливості афазії у дітей. Методика обстеження та корекційної роботи.</p> <p>39. Особливості порушення мовлення та інших вищих психічних функцій при афазії у дітей.</p> <p>40. Діагностика афазії у дітей.</p> <p>41. Засади та методика відновлення й розвитку мовленнєвих та інших психічних функцій у дітей.</p> <p>42. Система відновлювальної роботи при: еферентній моторній афазії, аферентній моторній, динамічній афазії.</p>
Опитування	По завершенню курсу студентам надано анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу.

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)*	Література.*** Ресурси в	Завдання, год.	Термін виконання
------	--------------------------	-----------------------------	-----------------------------	----------------	------------------

		*лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Інтернеті		
1.	Тема 1. Афазіологія як наука. Взаємозв'язки з іншими науками	Лекція, 2 год.	2,3,5,6 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	1 тиждень
2.	Тема 1. Афазіологія як наука. Взаємозв'язки з іншими науками	Практичне заняття, 2 год.	2,3,5,6 Інтернет-ресурси	Розкрити питання: 1. Афазіологія як наука, її взаємозв'язки з іншими науками. 2. Принципи афазіології: 3. Методи афазіології, їх роль у корекції порушень.	2 тиждень
3.	Тема 2. Системна будова ВПФ, їх мозкова організація і соціальна детермінованість	Лекція, 2 год.	1,2,3,5,10 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	3 тиждень
4.	Тема 2. Системна будова ВПФ, їх мозкова організація і соціальна детермінованість	Практичне заняття, 2 год. Виконання індивідуального завдання.	1,2,3,5,10 Інтернет-ресурси	Розкрити питання 1. Теорія системної динамічної локалізації ВПФ. 2. Функціональна система. Три функціональних блоки мозку (за О. Лурією). 3. Системна будова ВПФ, їх мозкова організація і соціальна детермінованість. 4. Основні якості ВПФ. Міжпівкулева асиметрія в діяльності мозку.	4 тиждень
5.	Тема 3. Діагностичні методики у нейропсихологічних дослідженнях та	Лекція, 2 год.	3, 8,10, Інтернет-	Опрацювати матеріали лекції	5 тиждень

	афазіології		ресурси		
6.	Тема 3. Діагностичні методики у нейропсихологічних дослідженнях та афазіології	Практичне заняття, 2 год. Виконання індивідуального завдання.	3, 8, 10, Інтернет-ресурси	Розкрити питання 1. Загальна схема обстеження афазії. 2. Методи нейропсихологічного та логопедичного дослідження афазії. 3. Методи дослідження слухової уваги, гнозису, пам'яті. 4. Методи дослідження праксису. 5. Методи дослідження мисленневих функцій. 6. Методи дослідження симультанних та сукцесивних процесів, імпресивного, експресивного мовлення.	6 тиждень
7.	Тема 4. Механізми та прояви порушень мовленневих та інших вищих психічних функцій при афазії	Лекція, 2 год.	2, 3, 4, 5, 6 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	7 тиждень
8.	Тема 4. Механізми та прояви порушень мовленневих та інших вищих психічних функцій при афазії	Практичне заняття, 2 год. Презентація. Робота у малих групах	2, 3, 4, 5, 6 Інтернет-ресурси	Розкрити питання 1. Синдромна класифікація афазій за О. Лурісю. 2. Механізми та прояви порушень мовленневих та інших вищих психічних функцій при афазії.	8 тиждень

				<p>3. Характеристика синдромів: еферентної моторної афазії, аферентної моторної афазії, сенсорної (акустико -гностичної) афазії, акустико - мнестичної афазії, семантичної афазії, динамічної афазії.</p> <p>4. Завдання, принципи, умови, технологія логопедичного обстеження хворих на афазію</p>	
9.	Тема 5. Синдромний аналіз порушень мовлення при різних формах афазії	Лекція, 2 год.	3, 8, 9, Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	9 тиждень
10.	Тема 5. Синдромний аналіз порушень мовлення при різних формах афазії	Практичне заняття, 2 год. Дискусія.	3, 8, 9 Інтернет-ресурси	<p>Розкрити питання:</p> <p>1. Завдання, принципи, умови, технологія логопедичного обстеження хворих на афазію.</p> <p>2. Системний характер мовленнєвих порушень при афазії.</p> <p>3. Порушення усного та писемного мовлення.</p> <p>4. Порушення імпресивної та експресивної сторін мовленнєвої системи.</p> <p>5. Синдромний аналіз порушень мовлення при різних формах афазії</p>	10 тиждень
11.	Тема 6. Методичні підходи щодо організації й проведення корекційно-	Лекція, 2 год.	5, 8, 10, Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	11 тиждень

	відновлювальної роботи з хворими на афазію.				
12.	Тема 6. Методичні підходи щодо організації й проведення корекційно-відновлювальної роботи з хворими на афазію.	Практичне заняття, 2 год.	5, 8, 10, Інтернет-ресурси	Розкрити питання: 1. Принципи і методичні підходи щодо організації й проведення корекційно-відновлювальної роботи з хворими на афазію. 2. Нейрофізіологічні, нейропсихологічні, психолінгвістичні засади організації допомоги хворим на афазію. 3. Зміст роботи з реабілітації та соціальної адаптації хворих з органічними ушкодженнями мозку.	12 тиждень
13.	Тема 7. Особливості прояву афазії у дітей. Методика обстеження та корекційної роботи	Лекція, 2 год.	1, 5, 8, 10, Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	13 тиждень
14.	Тема 7. Особливості прояву афазії у дітей. Методика обстеження та корекційної роботи	Практичне заняття, 2 год. Робота у групі.	1, 5, 8, 10, Інтернет-ресурси	Розкрити питання 1. Особливості порушення мовлення та інших вищих психічних функцій при афазії у дітей. 2. Діагностика афазії у дітей. 3. Засади та методика	14 тиждень

				<p>відновлення й розвитку мовленнєвих та інших психічних функцій у дітей.</p> <p>4. Система відновлювальної роботи при: еферентній моторній афазії, аферентній моторній, динамічній афазії.</p>	
15.	Тема 8. Особливості розвитку соціальної адаптації та комунікативних навичок у дітей з афазією.	Лекція, 2 год.	1, 6, 8, Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	15 тиждень
16.	Тема 8. Особливості розвитку соціальної адаптації та комунікативних навичок у дітей з афазією.	Практичне заняття, 2 год. Виконання групового проєкту.	1, 6, 8, Інтернет-ресурси	<p>Розкрити питання:</p> <p>1. Соціальна адаптація дітей з афазією.</p> <p>2. Бар'єри комунікації та шляхи їх подолання.</p> <p>3. Психолого-педагогічні засади організації допомоги дітям з афазією.</p> <p>4. Психолого-педагогічний супровід дітей з афазією у навчально-виховному процесі.</p>	16 тиждень
17.	Презентація індивідуального та командного проєкту	Представлення презентацій			17 тиждень